

Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

**Збірник наукових праць
№4 (287)**

Київ 2025

**Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць
Вип. 4 (287). – К., 2025. – 160 с.**

Рекомендовано Вченою радою ДНДІМЕ

Протокол №5 від 29.04.2025 р.

Збірник статей присвячено науковим здобуткам молодих науковців – аспірантів та здобувачів наукових ступенів кандидата та доктора економічних наук. Він охоплює широкий спектр проблем із таких напрямів:

- макроекономічні аспекти сучасної економіки;
- інноваційно–інвестиційна політика;
- економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності;
- розвиток регіональної економіки;
- соціально–трудова проблеми.

Розраховано на науковців і спеціалістів, які займаються питаннями управління економікою та вивчають теорію та практику формування ринкових відносин в Україні.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 р. № 1643 даний збірник віднесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, категорія «Б».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

СТУДІНСЬКА Г.Я., доктор економічних наук (головний науковий редактор)
ХОДЖАЯН А.О доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ПАСІЧНИК Ю.В. доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ЗАХАРІН С.В., доктор економічних наук, с.н.с. (заступник наукового редактора)
АЛЕКСЄЄВ І.В., доктор економічних наук, професор
НЕБОТОВ П.Г., кандидат економічних наук, директор
ВАРНАЛІЙ З.С., доктор економічних наук, професор
ГУЖВА І.Ю., доктор економічних наук
КИЗИМ М.О., доктор економічних наук, професор, член–кор НАНУ
КУЛЬПІНСЬКИЙ С.В., доктор економічних наук
КОРНЄЄВ В.В., доктор економічних наук, професор
ВАСИЛЬЧАК С.В., доктор економічних наук, професор
ЛОПУШНЯК Г.С., доктор економічних наук, професор
КИЧКО І.І., доктор економічних наук, професор
ШОСТАК Л.Б., доктор економічних наук, професор
ГАРБАР Ж.В., доктор економічних наук, доцент, професор
ЧЕРКАШИНА К.Ф., кандидат економічних наук, доцент
ІВАНОВ Є.І., кандидат економічних наук (відповідальний секретар)

МІЖНАРОДНА РЕДАКЦІЙНА РАДА

АГНЄШКА ДЗЮБІНСЬКА, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту підприємства
АДАМ САМБОРСЬКІ, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце Польща, кафедра менеджменту підприємства
ВІРГНІЯ ЮРЕНІСНЕ, професор, доктор наук, завідувач кафедри філософії та культурології, Каунаський факультет, Вільнюський університет, Литва
ГОРБОВИЙ АРТУР ЮЛІАНОВИЧ, професор, доктор технічних наук, Словацька Академія аграрних наук, член відділення економіки та менеджменту, (Словацька республіка)
ДІАНА СПУЛБЕР, доктор філософії, Університет Генуї, асистент професора кафедри філософії суспільств, м. Генуя (Італія)
ІВАН ТЕНЕВ ДМІТРОВ, професор, доктор економічних наук, Університет «проф. д–р Асен Златаров», завідувач кафедри економіки і управління, м. Бургас (Болгарія)
МІТАР ЛУТОВАЦ, професор, доктор технічних наук, Університет Уніон ім. Миколи Тесла, факультет індустріального управління, завідувач кафедри технологій, м. Белград (Сербія)
ЮРАЙ СІПКО, професор, доктор економічних наук, Словацька Академія наук, директор інституту економічних досліджень, м. Братислава (Словацька республіка)
СОФІЯ ВИШКОВСЬКА, професор, доктор наук, зав. кафедри організації і управління (факультет управління) Технологічно–продюсний університет ім. Яна і Єнджея Снядецьких у Бидгощі, Бидгощ, Польща
СТЕФАН ДИРКА, доктор економічних наук, професор, Вища економічна школа, м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту і маркетингу. Міжнародний акредитор Міністерства науки і освіти Республіки Казахстан
ТОМАШ БЕРНАТ, професор, доктор наук, завідувач кафедри мікроекономіки, факультет економіки і менеджменту, Щецинський університет, Польща

Друковане періодичне видання «Формування ринкових відносин в Україні»
внесене в міжнародну базу даних періодичних видань:
ISSN 2522–1620

Key title: Formuvannâ rinkovih vidnosin v Ukraïni
Abbreviated key title: Form. rinkovih vidnosin Ukr.

Індексування і реферування: Україніка Наукова, Джерело

Міжнародні інформаційні та наукометричні бази даних: Google Scholar, Index Copernicus International (ICI), Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

Формування ринкових відносин в Україні, 2025. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ 22545–12445ГР від 20.02.2017 року

© Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, 2025

23. Studinska, H. YA., Studinsky, V. A. (2025). Evolyutsiya innovatsiynoho rozvytku ahrarnoyi sfery [Evolution of innovative development of the agricultural sector.] Formuvannya rynkovykh vidnosyn. Vyp. 1(284). P.45–57

24. GM monitoring. (2024). Global GM Crop Area Review. URL: <https://surl.li/fxptbn>

25. Kfz–stahlrad. Alerhiya na horikhy: prychny, symptomy, diahnozyka, likuvannya, patolohiyi [Nut allergy: causes, symptoms, diagnosis, treatment, pathologies]. URL: <https://surl.li/cc/sdugxv>

26. Fredrickson, D.S. (1979). A history of the recombinant DNA guidelines in the United States. In: Whelan WJ, Morgan J (eds), Recombinant DNA and genetic experimentation. Pergamon Press, 151–156, http://profiles.nlm.nih.gov/FF/B/B/K/C/_/ffbbkc.pdf.

27. Lang, A., Oehen, B., Ross, J.H., Bieri, K. and Steinbrich, A. (2015). Potential infestation of butterflies in protected habitats due to Bt maize cultivation: a case study in Switzerland. Biological Conservation, 192, p. 369 – 377. DOI:10.1016/j.biocon.2015.10.006

28. Modern food biotechnology, human health and development: an evidence-based study. World Health Organization 2005. URL: <https://surl.li/abyfof>

29. Statista. (2024). Genetically modified crops: producing countries worldwide 2023. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/271897/leading-countries-by-acreage-of-genetically-modified-crops/>

30. Talbot, B. (1983). Development of the National Institutes of Health guidelines for recombinant DNA research. National Institute of Health, USA, Public Health Report, 98, 361–368.

31. Teferra, T.F. (2021). Should we still worry about the safety of GMO foods? Why and why not? A review. Food Sci Nutr. Jul 27;9(9):5324–5331. doi: 10.1002/fsn3.2499. PMID: 34532037; PMCID: PMC8441473

32. World Health Organization. (2005). Modern food biotechnology, human health and development: an evidence-based study. ISBN 92 4 159305 9. – 85 P.

Дані про автора

Студінська Галина Яківна,

д. е. н., с. д., с. н. с. ННЦ «Інститут аграрної економіки»
e-mail:studinska.galina@gmail.com

Data about the author

Halyna Stydinska,

Doctor of economic sciences, senior researcher of National Scientific Center «Institute of Agrarian Economics»

e-mail:studinska.galina@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16408216>

БАТАЖОК С. Г.

Теоретико–методологічні складові управління грошовими потоками підприємства

Предмет дослідження. Грошові кошти надходжень і видатків підприємства в процесі організації господарської діяльності.

Мета дослідження. Дослідити основні підходи управління грошовими потоками підприємства та основні правила діяльності, якими керуються його органи управління, враховуючи соціально–економічні умови.

Методологія проведення роботи. Для більш повного розкриття сутності та забезпечення ефективного управління грошовими потоками в новому ринковому середовищі запропонувати підходи оптимізації грошових потоків за рядом ознак.

Результати роботи. Висвітлено основні підходи управління грошовими потоками підприємства, їх переваги та недоліки. Обґрунтовано принципи, фактори ефективного управління рухом грошових коштів підприємства. Проаналізовано чинники дефіциту грошових коштів на вітчизняних підприємствах в сучасних умовах господарювання.

Висновки. Нестабільність зовнішнього середовища вимагає від системи менеджменту підприємств застосування ефективних моделей фінансового управління, швидкого реагування на різні виклики, загрози та перспективи. Тому за умов сьогодення, управління грошовими потоками є надзвичайно важливим, необхідним процесом, від рівня його ефективності, раціональності залежатиме фінансово–економічна безпека підприємства.

Ключові слова: грошові потоки підприємства, ефективність організації, принципи управління, фінансово-економічна безпека, господарська діяльність.

SVITLANA BATAZHOK

Theoretical and methodological components of cash flow management of an enterprise

Subject of study. Cash receipts and expenditures of an enterprise in the process of organizing economic activity.

Research objective: To investigate the main approaches to managing the cash flows of an enterprise and the basic rules of activity that govern its management bodies, taking into account socio-economic conditions.

Methodology of the work. To more fully disclose the essence and ensure effective cash flow management in the new market environment, to propose approaches to optimizing cash flows according to a number of characteristics.

Results of the work. The main approaches to managing cash flows of an enterprise, their advantages and disadvantages are highlighted. The principles and factors of effective management of the movement of cash funds of an enterprise are substantiated. The factors of cash deficit at domestic enterprises in modern economic conditions are analyzed.

Conclusions. The instability of the external environment requires the enterprise management system to apply effective financial management models, to respond quickly to various challenges, threats and prospects. Therefore, in today's conditions, cash flow management is an extremely important, necessary process, the financial and economic security of the enterprise will depend on the level of its efficiency and rationality.

Keywords: cash flows of the enterprise, organizational efficiency, management principles, financial and economic security, economic activity.

Постановка проблеми. В умовах входження підприємств в нове конкурентне середовище проблемою є брак грошових коштів для модернізації ресурсоефективності виробництва і виконання зобов'язань. Такі обставини зумовлені недостатністю залучення грошових коштів, а також нераціональним використанням в процесі організації виробництва. Відомо, що основою успішного функціонування будь якого підприємства є стабільні грошові потоки та процес ефективного управління ними.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Різноманітність наукових підходів до трактування сутності грошових потоків та підходів управління ними зумовлена тим, що вони є невід'ємною складовою і основою фінансової системи підприємства та пов'язані з його економічними процесами. В практичній діяльності управління грошовими потоками підприємства передбачає цілеспрямований вплив на господарські операції підприємства з метою забезпечення його функціонування.

Теоретико-методологічні аспекти сутності та управління грошовими потоками підприємства знайшли відображення у працях вчених,

таких як: І.О. Бланк, В.А. Верба, О.А. Загородніх, О. М. Жовна А.М. Поддєрьогін, Н.Г.Пігуль, О.Р. Сергєєва, Ю.О. Єрешко Л.А. Лобан Н.Г. Пігуль та ін. Ці науковці глибоко вивчали досліджуване питання, а також зробили значний внесок для подальшого його дослідження.

Мета статті. Дослідити теоретико-методологічні складові управління грошовими потоками підприємства та обґрунтувати підходи їх оптимізації за рядом ознак в новому ринковому середовищі.

Виклад основного матеріалу. В архітектурі підприємства грошові активи є основою його успіху сфер діяльності, вони опосередковують кругообіг капіталу на всіх його стадіях, підвищують ліквідність, платоспроможність і забезпечують фінансову стійкість підприємства. Платоспроможність і ліквідність підприємства в процесі економічної бізнес-діяльності прямо залежать від спроможності його своєчасно і в потрібному обсязі генерувати грошові потоки. В умовах ринкової економіки, основою якої є конкуренція, економічна успішність у великій мірі залежить від реалізації цілісної системи прогнозування, планування і контролю над грошовими потоками.

Таблиця 1. Класифікація грошових потоків підприємства

Класифікаційна ознака	Найменування грошових потоків
За видами господарської діяльності:	від операційної діяльності; від інвестиційної діяльності; від фінансової діяльності.
За методом вартісного оцінювання у часі:	в справжній вартості; в майбутній вартості.
За безперервністю формування:	регулярні; дискретні.
За стабільністю формування:	рівномірні; нерівномірні.
За відношенням до суб'єктів:	зовнішні; внутрішні.
За формою грошових активів:	безготівковий; готівковий; еквіваленти грошових коштів.
За масштабами обслуговування операцій:	по підприємству в цілому, по структурному підрозділу, по окремих господарських операціях.
За напрямом руху коштів:	вхідний; вихідний.
За методом нарахування обсягу грошового потоку:	чистий (сальдовий); валовий (сукупний).
За рівнем достатності обсягу:	оптимальний; надлишковий; дефіцитний.
За видами валюти:	в національній валюті; в іноземній валюті.
По економічному змісту і призначенню:	пов'язані з отриманням прибутку; не пов'язані з отриманням прибутку; обов'язкові.

Джерело: розроблено автором на основі [1,2,3].

Грошовий потік підприємства – це рух (надходження і витрачання) грошових коштів на розрахункових, валютних та інших рахунках і в касі підприємства в процесі його господарської діяльності, що в сукупності становить його грошовий обіг [1].

Для більш повного розкриття сутності та забезпечення ефективного управління грошові потоки класифікують за рядом ознак таблиці. 1.

У залежності від видів діяльності, які визначено Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4], виділяють грошові потоки від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Операційна діяльність підприємства, яка носить пріоритетний характер по відношенню до інших видів ринкової діяльності підприємства, є головним джерелом його прибутку, оскільки акумулює в собі всі операції, які пов'язані з виробництвом або реалізацією готової продукції (товарів, робіт, послуг). Проте найважливішим в цьому процесі є те, що вона забезпечує отримання вагомої частини доходу під-

приємства і відповідно генерує основний потік грошових коштів. Особливості її здійснення насамперед залежать від специфіки економічної галузі, у сфері якої ця діяльність реалізується. Проте, незалежно від галузі підвищення її ефективності на підприємстві у ринкових умовах потребує:

- підбір кваліфікованих фахівців для побудови ефективної системи менеджменту, використання кваліфікованого, креативного персоналу на усіх рівнях управління операційною діяльністю підприємства;
- економічно-обґрунтоване, раціональне використання обмежених фінансових та матеріальних ресурсів підприємства;
- зміцнення конкурентних позицій підприємства в ринковому середовищі, у тому числі за рахунок розробки та реалізації ефективної людиноцентристської маркетингової стратегії;
- організації всебічного інформаційного забезпечення діяльності підприємства та про його оригінальну продукцію;

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

– впровадження системи мотивації персоналу до креативності та ефективного здійснення операційної діяльності;

– розроблення та реалізації ефективної стратегії діяльності підприємства в новому економічному середовищі, врахування його динамізму та умов здійснення операційної діяльності [5].

Варто зазначити, що основою розрахунку грошового потоку є саме операційний грошовий потік, який показує здатність господарюючого суб'єкта: погашати фінансову заборгованість; виплачувати дивіденди; фінансувати інвестиції за рахунок внутрішніх фінансових джерел. Достатня величина операційного грошового потоку визначає сприятливі передумови для залучення фінансових ресурсів в розвиток підприємства. Класифікацію грошових потоків за видами господарської діяльності представлено у таблиці 2.

Управління грошовими потоками підприємства є важливим елементом в організації його фінансово-господарської діяльності та необхідною функціональною стратегією, успіх якої виступає запорукою високих результатів підприємницької діяльності, конкурентоздатності та динамічного розвитку підприємства.

В новому ринковому середовищі необхідність ефективного управління грошовими потоками обумовлюють такі обставини:

1) грошові потоки забезпечують господарську діяльність в усіх її аспектах;

2) економічне зростання підприємства, його фінансову стійкість визначають синхронізовані між собою в обсягах і часі грошові потоки;

3) раціональні грошові потоки допомагають забезпечити ритмічну операційну діяльність;

4) при ефективному управлінні грошовими потоками зменшується потреба залучення капіталу;

5) оптимізація грошових потоків забезпечує прискорення оборотності оборотних активів підприємства;

6) активні форми управління грошовими потоками дають змогу підвищити прибутковість операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів та знизити ризик неплатоспроможності підприємства, що набуває особливої актуальності в умовах фінансової кризи [7].

Основні підходи управління грошовими потоками підприємства, їх переваги та недоліки наведено у таблиці 3.

Результати діяльності підприємства та його розвиток залежать від вибору ефективної організації управління грошовими потоками з врахування особливостей організації виробництва. Зазначимо, що на практиці у більшості використовується комбінований підхід, що свідчить про їх взаємозв'язок і взаємодоповненість.

Завданням ефективного управління грошовими потоками підприємства в умовах ринкової економіки є: формування достатнього обсягу грошових ресурсів підприємства відповідно до потреб його майбутньої діяльності, оптимізація розподілу грошових ресурсів за видами господарської діяльності та напрямками використання, забезпечення високого рівня фінансової стабільності, підтримка постійної платоспроможності, максимізація чистого грошового потоку, за-

Таблиця 2. Класифікація грошових потоків за видами господарської діяльності

Вид діяльності	Стаття надходження руху грошових коштів	Стаття витрачання руху грошових коштів
Операційна	Реалізація продукції виробничої діяльності підприємства (готових вироблених товарів, робіт, послуг).	Витрачання на оплату: товарів (робіт, послуг). Оплата витрат виробничого та загальногосподарського характеру. Виплата заробітної плати працівникам. Оплата зобов'язань з податків і зборів, відрахувань на соціальні заходи.
Інвестиційна	Реалізація необоротних активів. Реалізація фінансових інвестицій. Надходження від отриманих відсотків, дивідендів, деривативів.	Придбання необоротних активів. Придбання фінансових інвестицій. Виплати за деривативами.
Фінансова	Розміщення інструментів власного капіталу (акцій, часток у капіталі). Розміщення облігацій та інших боргових зобов'язань. Отримання позик.	Викуп цінних паперів, (часток у власному капіталі, боргових зобов'язань власної емісії). Погашення позик. Сплата дивідендів.

Джерело: розроблено автором на основі [4,6].

Таблиця 3. Основні підходи управління грошовими потоками підприємства

Підхід	Зміст підходу	Переваги	Недоліки
Традиційний підхід Р. Хомоноф Д. Мулінс [8].	Подається як процес управління поточним залишком грошових коштів підприємства, що розпочинається з моменту їх надходження на рахунок підприємства, а призупиняється в момент здійснення останнього платежу.	Передбачає визначення результативності процесу управління та обчислюється як відношення результату (ефекту) до витрат, що забезпечили цей результат.	В такому підході ототожнюються грошові потоки та грошові кошти.
Альтернативний підхід Срінівісан, Кім, Лайтінен, Олман-Вед [9].	Розглядає як мистецтво, що переходить в науку управління короткостроковими ресурсами для підтримки поточної діяльності, мобільності фондів та оптимізації ліквідності.	Передбачає управління грошовими потоками, спрямоване на постійне збільшення ринкової вартості підприємства, за допомогою прийняття всіх можливих управлінських рішень.	До уваги не беруться довгострокові ресурси підприємства.
Економічний підхід Фішер, Пігу, Маршал [10].	Попит на грошові кошти не відрізняється від попиту на будь-які інші активи підприємства; вимірювання вигоди від накопичення грошових коштів, пов'язане з транзакційними витратами і майбутніми потребами.	Є більш глобальним у порівнянні з попередніми (традиційним і альтернативним) та передбачає визначення необхідного обсягу грошової маси в економіці для забезпечення її стабільності.	Деталізація факторів здійснюється за підсумками аналізу емпіричних даних.
Інституціональний підхід Муліган [11].	Залишок грошових коштів залежить від величини реалізації, а наявність високих заробітних плат призводить до збільшення залишку грошових коштів на рахунках підприємства.	Використання закордонного досвіду	Не враховано національні особливості, зокрема, низький рівень заробітних плат на підприємствах України.
Вартісний підхід Фазарі, Феррі, Грінберг [12].	Сукупний попит визначає величину реалізації, і відповідно, розмір грошового потоку, за їх недостатності підприємства залучають зовнішнє фінансування	Дозволяє порівняти й об'єднати цільові функції прибутковості і ризику.	Грошові потоки залежать від макроекономічних умов.
Обліковий підхід Д. Гіволі, К. Хейн [13].	Мета підходу – виявлення причин, що спричинили відсутність надходження грошових потоків чи навпаки, наявність надходження додаткових грошових потоків, а також оперативне прийняття рішень за наслідками вищенаведених операцій.	Передбачає, що в бухгалтерському обліку інформація про рух грошових коштів дозволяє бухгалтеру аналізувати, контролювати і регулювати прямі і непрямі грошові потоки, визначити структуру їх використання.	У певних випадках починає відігравати другорядну роль
Процесний А.Н. Тацій І. В. [14], Сергеева О. Р [15].	Включає в себе послідовні етапи, що включають у себе: облік руху грошових коштів, аналіз, планування, регулювання та контроль грошових потоків.	Дозволяє створити кращі підстави для контролю ресурсів і часу виконання робіт, урахування динамічного характеру розвитку підприємства	Складність підходу полягає в тому, що з'являється необхідність документального оформлення кожного процесу.
Потоковий А. С. Селівестрова [16].	Послідовна зміна якісних змін сукупності об'єктів у певному часовому періоді.	Потокові показники характеризують стан об'єкта дослідження не на конкретний момент часу, а за певний часовий інтервал, тобто у динаміці.	Показує не результат, а процес обороту високоліквідного активу підприємства.

Джерело: складено автором на основі вказаних джерел.

безпечення мінімізації втрати вартості грошових коштів у процесі їх господарського використання.

Ефективне управління рухом грошових коштів підприємства стає для його керівництва одним із першочергових завдань організації економічної діяльності, так як саме вони щоденно стикаються з прогнозуванням та управлінням грошовими потоками: вирішують як уберегти кошти від інфляції, як забезпечити нормальну поточну діяльність, підтримати свою ділову репутацію як надійного фінансового партнера. Цей процес має системність і базується на певних принципах (основних правилах діяльності), серед яких:

- Достовірність відображення інформації – передбачає відповідність даних фінансової звітності реальному руху грошових коштів (повні, правдиві, неупереджені дані про зміни й рух грошових коштів у розрізі видів діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної)).

- Ліквідність:

- оптимальність обсягів грошових потоків – врахування грошових потоків від усіх видів діяльності;
- своєчасність, оперативність – постійний моніторинг наявності, руху, потреби в грошових коштах

- маневреність – забезпечення своєчасності розрахунків, скорочення потреби в позикових коштах.

- Ефективність – полягає у визначенні оптимального рівня розподілу грошових коштів у просторі та часі для мінімізації витрат й досягнення необхідного ефекту діяльності підприємства, досягнення вищої прибутковості внаслідок організаційно-управлінських дій [17]. Важливість цього принципу обумовлена тим, що:

- грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства практично в усіх її аспектах;

- забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку;

- сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства;

- дає змогу скоротити потреби підприємства в позиковому капіталі;

- є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обігу капіталу підприємства;

- забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства;

- дає змогу підприємству отримувати додатковий прибуток, генерований безпосередньо йо-

го грошовими активами, а саме ефективно використовувати тимчасово вільні залишки коштів у складі оборотних активів, а також накопичуваних інвестиційних ресурсів у здійсненні фінансових інвестицій [18].

Принцип забезпечення збалансованості полягає в тому, що одночасно на підприємстві має бути безліч різних грошових потоків, які збалансовані за видами, обсягами, тимчасовими інтервалами [2].

Принцип достовірності забезпечує відображення інформації щодо ефективності управління грошовими потоками [6].

Інформація для прийняття управлінських рішень в організації грошових потоків розділяється на групи:

Інформація загальноекономічного розвитку країни, необхідна для прогнозування зовнішнього середовища підприємства, складається з макроекономічних показників: доходи та витрати бюджетів, розміру бюджетного дефіциту, обсяг грошової емісії, доходи та витрати домогосподарств, депозити та кредити населення в комерційних банках, показники інфляції, облікова ставка Національного банку України.

Інформація, галузевої належності підприємства. Під час оперативного фінансового планування необхідно враховувати тенденції змін цін на продукцію по галузі, ставки оподаткування, загальну вартість активів, зокрема оборотних, загальну суму капіталу, що використовується, у тому числі конкурентами, а також їх обсяги виробництва. Відомості повинні бути наведені в порівнянні даних свого підприємства з конкурентами або середньогалузевими значеннями.

Інформація щодо кон'юнктури фінансового ринку, необхідна для ухвалення рішень у галузі формування портфеля довгострокових інвестицій, здійснення короткострокових фінансових вкладень та інших операцій.

Нормативна та інструктивна інформація.

Внутрішня інформація підприємства: фінансова звітність, на основі якої проводиться аналіз, прогнозування та прийняття рішень у сфері управління грошовими потоками.

Функція обліку забезпечує достатню, вчасну і об'єктивну інформацію про фактичне формування грошових потоків. «Звіт про рух грошових коштів» (Форма №3) є досить важливим документом, який надає корисну інформацію кредиторам, інвесто-

рам та іншим користувачам при з'ясуванні питань про прибутковість і платоспроможність підприємства. Облікова інформація про стан грошових потоків дозволяє аналітикам здійснити оцінку змін у складі чистих активів, встановити зв'язок між обліковим прибутком і реальними надходженнями та витратами коштів. Інформаційне забезпечення повинно містити реальні, конкретні і достатні відомості про стан грошових потоків, оскільки виступає основою для проведення їх аналізу і планування, а також полем для здійснення контролю за досягненням запланованих завдань [19].

Виходячи із зазначених вище принципів управління грошовими потоками підприємства, можна виділити етапами цього процесу, а саме:

1) забезпечення у цифровому виразі повного, достовірного, об'єктивного обліку грошових потоків підприємства та формування показників фінансової звітності;

2) організація аналітичного дослідження та здійснення оцінки грошових потоків за попередні звітні періоди;

3) оптимізація грошових потоків шляхом вибору найкращих методів та прийомів їх організації на підприємстві з урахуванням особливостей процесу господарської діяльності;

4) обґрунтоване планування грошових потоків у розрізі видів діяльності підприємства – операційної, фінансової, інвестиційної;

5) забезпечення здійснення постійного ефективного контролю за грошовими потоками суб'єкта господарювання для своєчасне вияв-

лення відхилень під запланованих показників, можливих ризиків і їх виправлення, ефективного виконання розроблених планів, досягнення поставлених стратегічних цілей [6].

Оптимальне управління грошовими потоками може здійснюватися згідно двох основних підходів – збалансування надходжень і витрат та формування критичного мінімуму залишків грошових коштів підприємства.

Перший підхід передбачає оптимізацію вхідних і вихідних потоків з метою досягнення фінансової рівноваги та стійкої платоспроможності (табл. 4).

Перевагами цього підходу є використання оптимально можливого рівня грошових коштів та отримання доходів, зумовлених більш швидким обертанням коштів. Недоліком підходу є те, що існує ймовірність ризику порушення запланованого руху надходжень грошових коштів. Оскільки підхід оснований на концепції оптимального використання грошових коштів, то недостатність або відсутність грошових резервів може суттєво знизити рівень платоспроможності підприємства.

Другий підхід пропонує управління залишками грошових коштів та ґрунтується на нормуванні критичного залишку, що забезпечить стійку платоспроможність. Встановлення нормативу грошових залишків здійснюється шляхом застосування економіко-математичних і факторно-аналітичних моделей. Норматив є мінімально достатнім розміром грошових коштів необхідних для забезпечення господарських потреб підприємства [21].

Таблиця 4. Оптимізація грошових потоків за видами господарської діяльності

Операційна діяльність	Інвестиційна діяльність	Фінансова діяльність
Вхідні грошові потоки		
продаж товарно-матеріальних запасів; продаж дебіторської заборгованості; ранжування дебіторів, строків і обсягів погашення заборгованостей; перегляд часток авансової оплати; інші інструменти збільшення надходжень від операційної діяльності	продаж основних фондів; продаж нематеріальних активів; перегляд угод стосовно взятого в оренду майна; перегляд угод про надання в оренду матеріальних цінностей; інші інструменти збільшення надходжень від інвестиційної діяльності	емісія корпоративних прав; продаж пакету акцій; залучення кредиторів; надходжень від фінансової діяльності
Вихідні грошові потоки		
реструктуризація заборгованостей; оптимізування витрат та запасів; перегляд податкової політики; інші інструменти зменшення витрат на операційну діяльність	перегляд інвестиційних програм; призупинення фінансування нових інвестиційних проектів; інші інструменти зменшення витрат на інвестиційну діяльність	реструктуризація боргів; відмова від виплати дивідендів; інші інструменти зменшення витрат на фінансову діяльність

Джерело: розроблено автором на основі [20].

Одним із поширених способів визначення фінансової потреби підприємства є метод визначення мінімальної суми грошових коштів, що необхідні підприємству для здійснення запланованих операцій [22].

Ефективна системи управління грошовими потоками підприємства вимагає детального планування, враховуючи подальші процеси:

1. Визначення завдань та цілей системи управління грошовими потоками. Цілі мають бути сумісні з основними цілями підприємства на даний період часу, окреслювати головні проблеми в управлінні та шляхи їх поліпшення.

2. Класифікація грошових потоків підприємства за джерелами виникнення, надходження та витрат. Дана класифікація забезпечить можливість оцінки грошових потоків та вибору відповідного управлінського рішення.

3. Створення інформаційної бази для управління, складовими якої будуть:

- основні елементи обліку грошових засобів за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства,

- методи, форми, принципи планування та контролю в системі управління грошовими потоками,

- аналітична база показників, коефіцієнтів, методик проведення фінансово-економічного аналізу за класифікаційними видами і групами грошових потоків підприємства.

4. Ведення на підприємстві платіжних календарів, які надають можливість контролювати ліквідність підприємства та максимально продуктивно використовувати грошові кошти. Вся робота із платіжним календарем будується за такими принципами:

- платіжний календар складають на основі документів із надходження та витрачання коштів, для нього максимальним горизонтом планування є місяць (формують за даними бюджетів доходів і витрат, закупівель, позик і кредитів та ін. і прогнозують на період від місяця до кількох років);

- платіжний календар планують і коригують щодня, тому його неможливо аналізувати на предмет відповідності фактичних грошових потоків прогнозованим значенням (планові показники бюджету руху грошових коштів у звітному періоді не змінюються, після завершення періоду їх зіставляють із фактичними значеннями грошового потоку компанії);

- для платіжного календаря життєво необхідною є деталізація руху грошей у розрізі розрахункових рахунків або кас підприємства;

- формуючи видаткову частину платіжного календаря, беруть до уваги критичність несплати в запланований термін того чи іншого виду витрат, щоб не допустити перебоїв у забезпеченні бізнес-процесів, що генерують доходи підприємству [23].

5. Проведення систематичного аналізу (внутрішнього та зовнішнього), планування на прогностичний період, контролю за веденням управління, та розробки комплексу заходів, щодо оптимізації грошових потоків. Важливо врахувати, що зовнішнє середовище має більший вплив на підприємство та ускладнює трансформацію підприємства в необхідному напрямку. Натомість внутрішнє середовище легше піддається управлінню, але саме воно визначає здатність підприємства протистояти негативним впливам зовнішнього середовища та використовувати можливості зовнішнього середовища для прогресу розвитку [24].

Щодо цільової спрямованості аналізу грошових потоків, то це здійснюється з метою визначення основних джерел надходження і основних напрямків витрачання грошових коштів, важливо для виявлення достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також, що важливо для стабільності діяльності підприємства, збалансованості позитивних і негативних грошових потоків підприємства за обсягом і в часі.

6. Для досягнення найбільшого ефекту від управління грошовими потоками необхідний взаємозв'язок між підрозділами підприємства, періодична звітність за результатами роботи, пропонування власних методів та шляхів покращення фінансово-економічного стану підприємства [25].

Факторами ефективного механізму управління грошовими потоками є:

- Забезпечення господарської діяльності підприємства грошовими потоками.

- Фінансова рівновага підприємства в процесі його стратегічного розвитку.

- Раціональне формування грошових потоків.

- Раціональне та ощадливе використання власних фінансових ресурсів, сформованих із внутрішніх джерел, зниження залежності темпів розвитку підприємства від залучених кредитів.

- Скорочення тривалості виробничого і фінансового циклів

- Зниження ризику неплатоспроможності підприємства.

- Ефективне використання тимчасово вільних залишків коштів у складі оборотних активів, а також накопичуваних інвестиційних ресурсів у здійсненні фінансових інвестицій.

- Розроблення чіткої стратегії управління грошовими потоками.

- Регулярний аналіз та моніторинг фінансової звітності та грошових потоків.

- Аналіз та управління дебіторською заборгованістю [17].

Вказані фактори не є вичерпними, потрібне розуміння, що управління грошовими потоками – це динамічний багатоплановий процес, що передбачає сотні можливих варіантів фінансово-господарських рішень, які коректуються відповідно до умов, що диктує підприємству ринкове середовище.

На рівень фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств впливає багато факторів, спричинених перш за все воєнним станом. Підприємствам необхідно вчасно коригувати бізнес-моделі, щоб функціонувати на ринку. Саме тому управління грошовими потоками на підприємствах за умов сьогодення є надзвичайно важливим, необхідним процесом. Від рівня ефективності, раціональності системи управління грошовими потоками залежатиме комплексна успішність функціонування підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Чинники дефіциту грошових коштів на вітчизняних підприємствах:

- Воєнний стан в країні.
- Криза неплатежів.
- Зміни в податковому законодавстві.
- Зростання цін на енергоресурси.
- Коливання валютного курсу.
- Висока вартість позикових коштів.
- Вплив інфляції.
- Недоліки в системі управління, планування, організації, та контролю на підприємствах.
- Втрата кадрів та їх низька кваліфікація.
- Зниження обсягів продажу, асортименту, якості продукції.
- Втрата споживачів.
- Відсутність джерел довгострокового фінансування інвестицій [26,27].

У рамках пошуку шляхів удосконалення управління грошовими потоками підприємства з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки запропоновано рекомендації, які можуть обмежити вплив проблем грошового потоку. У таблиці 5 представлені ці категорії та окремі рекомендації.

Важливо також виділити проблеми, які виникають під час управління грошовими потоками підприємств в умовах кризи, зокрема:

- відсутність розмежування управління грошовими потоками в розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;
- низькій рівень застосування в процесах управління грошовими потоками сучасних інформаційних технологій;

Таблиця 5. Рекомендації удосконалення управління грошовими потоками в умовах воєнного стану з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки

Категорія	Рекомендації
Підтримка вітчизняних підприємств	Освіта та інструменти для бізнесу, надання бізнес-консультацій. Забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва. Емоційно-психологічна підтримка управлінців. Добробут працівників. Підвищення впевненості.
Фінансування	Надання грантів для створення або розвитку бізнесу. Державна кредитна підтримка суб'єктів підприємництва. Надання кредитів комерційними банками з гнучким графіком виплат. Диверсифікація фінансових джерел для зменшення ризиків.
Дії на рівні підприємства	Ретельне прогнозування та стратегічне планування: розробка плану дій для різних можливих сценаріїв, щоб забезпечити ліквідність. Управління оборотними активами: ефективне управління запасами та забезпечення оптимального рівня ліквідності. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: звернути увагу на фінансові зобов'язання та забезпечити їх вчасну оплату або стягнення. Керування витратами: врахування можливості зменшення витрат без втрати продуктивності. Враховувати фактори руху коштів в умовах невизначеності та ризику. Формування своєчасного та повного інформаційного забезпечення аналізу руху грошових коштів.

Джерело: розроблено автором на основі [21,26, 27].

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- недотримання гнучкості планування грошових потоків;
- відсутність чітко розробленого процесу складання фінансових планів;
- низька ефективність використання грошових коштів у результаті здійснення підприємством зовнішньоекономічної діяльності;
- недотримання пропорцій розподілу грошових коштів для здійснення підприємством реальних та фінансових інвестицій;
- нераціональне встановлення інтервалів та методів планування;
- допущення помилок в обліковій документації та ін [15].

Висновки

На рівень фінансово-економічної безпеки підприємства впливає багато факторів, серед яких в нинішніх умовах, перш за все це воєнний стан, що зумовлює високий рівень нестабільності зовнішнього середовища. Ці умови вимагають від системи менеджменту підприємств застосування ефективних моделей фінансового управління, швидкого реагування на різні виклики, загрози та й перспективи тощо.

Постійні непередбачувані ситуації вимагають вчасного коригування бізнес-моделі для продовження простого функціонування на ринку. Тому за умов сьогодення планування грошових потоків на підприємствах є надзвичайно важливим, необхідним процесом. Від рівня його ефективності, раціональності залежатиме комплексна успішність функціонування підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. О. В. Клименко. Теоретичне визначення та класифікація грошових потоків підприємства. Ефективна економіка. Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 2013. №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2336>
2. С.В. Юдіна, А.С. Дробот, І.В. Павленко. Класифікація грошових потоків та їх вплив на фінансову стійкість підприємства. Гроші, фінанси і кредит, 2020. Випуск 48. С.257–261. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/49.pdf
3. Колісник О.П., Замогильна А.В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», 2018.

№10. С. 60–65. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/10-2018/kolisnyk.pdf>

4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ 07.02.2013 № 73. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

5. Квасов А. В., Шендерівська Л. П. Ефективність операційної діяльності підприємства та її оцінювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія економ. науки. Вип. 46. 2022. С. 16 – 22. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/785/756>

6. Степаненко О.І. Принципи управління грошовими потоками підприємства: стратегічний аспект. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d42113f1-cc88-4184-b64f-ee1cd6c53ec5/content>

7. Барабаш Н.С., Никонович М.О. Аналіз грошових потоків у системі фінансового менеджменту підприємства. Вісник Хмельницького національного університету, 2010. № 2. Т. 2. С. 164–167. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_2_2/pdf/164-167.pdf

8. Homonoff R., Mullins D.W., Lexington Jr. Cash Management. Toronto and London: D. C. Heath and Company, 1975. 105 p.

9. Srinivasan P., Narasimhan M. S. An Evaluation of Value Relevance of Consolidated Earnings and Cash Flow Reporting in India. IIM Bangalore Research Paper. 2010. No. 306. pp. 141–170. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2125749

10. Cash Flow Management. DOI: http://www.brucemarshall.co.uk/data/detail_doc; What is Cash Flow Management and Why Is It Important? Mneraltree. URL: <https://www.mineraltree.com/blog/cash-flow-management/>

11. Business Financing. DOI: <http://www.mulliganfunding.com/small-businessfinancing.> The Basics of Financing a Business. By Tim Parker Updated April 30, 2024. URL: <https://www.investopedia.com/articles/pf/13/business-financing-primer.asp>

12. Fazzari, Steven M., R. Glenn Hubbard, Bruce C. Petersen Investment-cash flow sensitivities are useful: A comment on Kaplan and Zingales. Quarterly Journal of Economics. 2000. № 115. pp. 695–705. URL: <http://hdl.handle.net/10.1162/003355300554773>

13. Givoly D., Carla Hayn, Lehavay R. The Quality of Analysts' Forecasts of Cash Flows. The Accounting Review,

Forthcoming. 2009. pp. 34–84. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1423137

14. Тацій І. В. Аналіз грошових потоків підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2014. № 1. С. 150–153. С. 150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VISUNU_2014_1_32

15. Сергєєва О. Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12, Ч. 2. С. 107–110. С. 107. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/24.pdf

16. Селіверстова Л. С. Управління грошовими потоками підприємства. Економіка та держава № 9. 2015. С. 20–22. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2015/6.pdf

17. Жовна О. М., Риженко Д. С. Організація системи та механізму управління грошовими потоками підприємства. Ефективна економіка. Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 2016. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5042>

18. Пеняк Ю. С., Іваненко В. О. Інформаційне забезпечення управління грошовими потоками. Економіка та управління підприємствами. Випуск 31. 2019. С. 349–353. С. 351. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/54.pdf

19. Харченко В. А. Система управління грошовими потоками підприємства. Вісник економічної науки України, 2011. №1(19). С. 161–164. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45797/34-Kharchenko.pdf?sequence=1>

20. Дорош О. І., Пліш І. В. Планування грошових потоків на підприємстві. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 2021. №2(6). С. 21–28. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25476/nzmened-21-28.pdf>

21. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень, 2014. Випуск 1(52). С. 245–249. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2139/1/>

22. Кошельок Г. В. Оптимізація грошових потоків підприємства в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 26, Ч. 1. 2019. С. 100–104. С/ 102/ URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/21.pdf

23. Кучеренко Є. Як управляти грошовими потоками за допомогою платіжного календаря. Господарські

операції в агросекторі. 16.09.2019. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro>

24. Зав'ялова М., Магопець О., Бобков Ю. Аналіз зовнішнього середовища підприємства як основний етап розробки стратегії. Економічний аналіз. 2023. Том 33. № 2. С. 185–193. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.185>

25. Левченко К. В., Андрищенко І. Є. Рух грошових коштів підприємства. Ефективна економіка № 10, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5820>

26. Халатур С. М., Кравченко М. В., Павлік І. Д. Удосконалення управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства як основа забезпечення фінансово-економічної безпеки. Економіка та держава, 2021. № 1. С. 30–35. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2021/7.pdf

27. Ясіновська І. Ф., Кольба Р. М. Шляхи підвищення ефективності системи управління грошовими потоками підприємства в умовах війни. Молодий вчений, 2023. №11 (123). С. 168–174. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6029/5897>

References:

1. O. V. Klimenko. Teoretichne viznachennya ta klasifikaciya groshovih potokiv pidpriemstva. Efektivna ekonomika. Dniprovskij derzhavnij agrarno-ekonomichnij universitet, 2013. №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2336>

2. V. Yudina, A.S. Drobot, I.V. Pavlenko. Klasifikaciya groshovih potokiv ta yih vpliv na finansovu stijkost pidpriemstva. Groshi, finansi i kredit, 2020. Vipusk 48. S.257–261. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/49.pdf

3. Kolisnik O.P., Zamogilna A.V. Groshovi potoki: sutnist, klasifikaciya ta yih optimizaciya v procesi upravlinnya. Elektronne naukovе fahove vidannya z ekonomichnih nauk «Modern Economics», 2018. №10. S. 60–65. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/10-2018/kolisnyk.pdf>

4. Pro zatverdzhennya Nacionalnogo polozhennya (standartu) buhgalterskogo obliku 1 «Zagalni vimogi do finansovoyi zvitnosti». Nakaz 07.02.2013 № 73. Ministerstvo finansiv Ukrayini. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

5. Kvasov A. V., Shenderivska L. P. Efektivnist operacijnoi diyalnosti pidpriemstva ta yiyi ocinyuvannya. Naukovij visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Seriya ekonom. nauki. Vip. 46. 2022. S. 16 – 22. URL:

<https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/785/756>

6. Stepanenko O.I. Principi upravlinnya groshovimi potokami pidpriyemstva: strategichnij aspekt. Kiyivskij nacionalnij ekonomichnij universitet imeni Vadima Getmana. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d42113f1-cc88-4184-b64f-ee1cd-6c53ec5/content>

7. Barabash N.S., Nikonovich M.O. Analiz groshovih potokiv u sistemi finansovogo menedzhmentu pidpriyemstva. Visnik Hmelnickogo nacionalnogo universitetu, 2010. № 2. T. 2. S. 164–167. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_2_2/pdf/164-167.pdf

8. Homonoff R., Mullins D.W., Lexington Jr. Cash Management. Toronto and London: D. C. Heath and Company, 1975. 105 p.

9. Srinivasan P., Narasimhan M. S. An Evaluation of Value Relevance of Consolidated Earnings and Cash Flow Reporting in India. IIM Bangalore Research Paper. 2010. No. 306. pp. 141–170. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2125749

10. Cash Flow Management. DOI: http://www.bruce-marshall.co.uk/data/detail_doc; What is Cash Flow Management and Why Is It Important? Mineraltree. URL: <https://www.mineraltree.com/blog/cash-flow-management/>

11. Business Financing. DOI: <http://www.mulligan-funding.com/small-businessfinancing>.: The Basics of Financing a Business. By TIM PARKER Updated April 30, 2024. URL: <https://www.investopedia.com/articles/pf/13/business-financing-primer.asp>

12. Fazzari, Steven M., R. Glenn Hubbard, Bruce C. Petersen Investment-cash flow sensitivities are useful: A comment on Kaplan and Zingales. Quarterly Journal of Economics. 2000. № 115. pp. 695–705. URL: <http://hdl.handle.net/10.1162/003355300554773>

13. Givoly D., Carla Hayn, Leavy R. The Quality of Analysts' Forecasts of Cash Flows. The Accounting Review, Forthcoming. 2009. pp. 34–84. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1423137

14. Tacij I. V. Analiz groshovih potokiv pidpriyemstva. Visnik Shidnoukrayinskogo nacionalnogo universitetu imeni Volodimira Dalja. 2014. № 1. S. 150–153. C. 150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VISUNU_2014_1_32

15. Sergyeyeva O. R. Sutnist ta osnovni aspekti upravlinnya groshovimi potokami pidpriyemstva. Naukovij visnik Uzhgorodskogo nacionalnogo universitetu. 2017. Vip. 12, Ch. 2. S. 107–110. C. 107. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/24.pdf

16. Seliverstova L. S. Upravlinnya groshovimi potokami pidpriyemstva. Ekonomika ta derzhava № 9. 2015. S. 20–22. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2015/6.pdf

17. Zhovna O. M., Rizhenko D. S. Organizaciya sistemi ta mehanizmu upravlyannya groshovimi potokami pidpriyemstva. Efektivna ekonomika. Dniprovskij derzhavnij agrarno-ekonomichnij universitet, 2016. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5042>

18. Penyak Yu. S., Ivanenko V. O. Informacijne zabezpechennya upravlinnya groshovimi potokami. Ekonomika ta upravlinnya pidpriyemstvami. Vipusk 31. 2019. S. 349–353. S. 351. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/54.pdf

19. Harchenko V.A. Sistema upravlinnya groshovimi potokami pidpriyemstva. Visnik ekonomichnoyi nauki Ukraini, 2011. №1(19). S.161–164. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45797/34-Kharchenko.pdf?sequence=1>

20. Dorosh O.I., Plish I.V. Planuvannya groshovih potokiv na pidpriyemsti. Menedzhment ta pidpriyemnistvo v Ukraini: etapi stanovlennya i problemi rozvitku, 2021. №2(6). S. 21–28. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25476/nzmened-21-28.pdf>

21. Nagajchuk V.V. Upravlinnya groshovimi potokami pidpriyemstva. Visnik socialno-ekonomichnih doslidzen, 2014. Vipusk 1(52). S. 245–249. URL: <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/2139/1/>

22. Koshelok G. V. Optimizaciya groshovih potokiv pidpriyemstva v suchasni umovah. Naukovij visnik Uzhgorodskogo nacionalnogo universitetu. Vip. 26, Ch. 1. 2019. S. 100–104. C/ 102/ URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/21.pdf

23. Kucherenko Ye. Yak upravlyati groshovimi potokami za dopomogoyu platizhnogo kalendarya. Gospodarski operaciji v agrosektori. 16.09.2019. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro>

24. Zav'yalova M., Magopec O., Bobkov Yu. Analiz zovnishnogo seredovisha pidpriyemstva yak osnovnij etap rozrobki strategiyi. Ekonomichnij analiz. 2023. Tom 33. № 2. S. 185–193. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.185>

25. Levchenko K. V., Andryushenko I. Ye. Ruh groshovih koshtiv pidpriyemstva. Efektivna ekonomika № 10, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5820>

26. Halatur S. M., Kravchenko M. V., Pavlik I. D. Udokonalennya upravlinnya groshovimi potokami silskogospodarskogo pidpriyemstva yak osnova zabezpechennya

finansovo–ekonomichnoyi bezpeki. Ekonomika ta derzhava, 2021. № 1. S. 30–35. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2021/7.pdf

27. Yasinovska I.F., Kolba R.M. Shlyahi pidvishennya effektivnosti sistemi upravlinnya groshovimi potokami pidpriyemstva v umovah vijni. Molodij vchenij, 2023. №11 (123). S. 168–174. URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6029/5897>

Дані про автора

Батажок Світлана Григорівна,

к. е. н., доцент кафедри економіки та економічної теорії Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

<https://orcid.org/0000-0002-8951-5785>

e-mail: batazhok@ukr.net

Data about the author

Svitlana Batazhok,

PhD in Economics, Professor of the Department of Economics and Economic Theory, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva

e-mail: batazhok@ukr.net

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16408418>

ГЕРГІ Д. С., РІЗУН Д. Ю.,

ВОВКОВИЧ Ю. В., ОВСЯНИК М. С.

Методологічні основи та ключові економіко–управлінські аспекти формування портфеля будівельних проектів девелоперського підприємства

Предмет дослідження. Управління портфелем будівельних проектів є однією з ключових стратегічних функцій девелоперського підприємства, яка визначає його фінансову стійкість, конкурентоспроможність та ефективність реалізації проектів. В умовах сучасного будівельного ринку, що характеризується динамічністю економічних процесів, високим рівнем конкуренції, впливом цифрових технологій та регуляторних обмежень, виникає необхідність у розробці ефективних методологічних підходів до формування та управління портфелем будівельних проектів.

Методи дослідження. У статті використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Формування портфеля проектів є складним процесом, що включає аналіз ринкового середовища, оцінку інвестиційної привабливості проектів, управління ризиками, фінансове планування та оптимізацію ресурсного забезпечення. З огляду на це, дослідження методологічних основ і економіко–управлінських аспектів управління портфелем будівельних проектів набуває актуальності, оскільки дозволяє оптимізувати стратегічні рішення девелоперських компаній та підвищити їхню ефективність.

Важливим елементом формування портфеля будівельних проектів є економічний аналіз, який включає оцінку рентабельності інвестицій, прогнозування фінансових потоків та визначення оптимальних джерел фінансування. У сучасних умовах девелоперські компанії використовують комплексні фінансові моделі, що дозволяють ефективно управляти грошовими потоками та диверсифікувати ризики. Використання таких підходів, як Value–Based Management (VBM), Activity–Based Costing (ABC), Discounted Cash Flow (DCF) та методи оцінки ризиків (VaR, Monte Carlo Simulation), сприяє обґрунтованому ухваленню рішень щодо включення чи виключення проектів із портфеля.

Результати роботи. Управлінські аспекти формування портфеля будівельних проектів охоплюють ефективну координацію всіх етапів життєвого циклу проектів, інтеграцію гнучких моделей управління та застосування сучасних цифрових технологій для підвищення операційної ефективності. Використання BIM–технологій, автоматизованих систем управління будівництвом (ERP), Big Data та штучного інтелекту (AI) забезпечує підвищення точності прогнозування, зменшення фінансових втрат та оптимізацію ресурсів. Ключову роль у процесі формування портфеля відіграє ризик–менеджмент, що дозволяє виявити та мінімізувати можливі загрози, зокрема коливання вартості матеріалів, зміни в законодавстві, технологічні ризики та макроекономічні фактори. Використання аналітичних підходів до управління ризиками забезпечує стабільність реалізації про-

ЗМІСТ

Макроекономічні аспекти сучасної економіки

ДЕМИДОВА М. М., ПАСТЕРНАК М. Ф. Удосконалення правового регулювання господарських договорів в аграрній сфері України з врахуванням норм міжнародного права	5
ДОРОШЕНКО О. С., МАРЧЕНКО В. М. Ризики для діяльності банків в умовах невизначеності	11
КРАСНОПЬОРОВ О. Г. Ринок деривативів України: виклики розвитку в умовах фінансової глобалізації	18
МИРОНЧУК Ю. В. Сучасні імперативи розвитку страхового ринку України.....	26
СИРОВАТКА С. Г. Проблеми та перспективи застосування комунікації як економічної категорії.....	33

Інноваційно-інвестиційна політика

ПАРАНИЦЯ Н. В., СКЛЯРОВ Д. Г. Прогнозування ризиків інвестиційного портфеля з використанням симуляції Монте-Карло	39
ШЕВЧЕНКО С. Б. Інструменти формування конкурентної стратегії підприємства в умовах смарт-економіки.....	45

Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності

СТУДІНСЬКА Г. Я. Аналіз ризиків ГМО та управління ними.....	55
БАТАЖОК С. Г. Теоретико-методологічні складові управління грошовими потоками підприємства	68
ГЕРГІ Д. С., РІЗУН Д. Ю., ВОВКОВИЧ Ю. В., ОВСЯНИК М. С. Методологічні основи та ключові економіко-управлінські аспекти формування портфеля будівельних проектів девелоперського підприємства	80
ШЕВЧУК А. Л. Управління фінансовим потенціалом підприємств будівельної галузі для оптимізації їх діяльності	92
КАГАНЕЦЬ-ГАВРИЛКО Л. П., ТАЛАПА С. Ю., НЕТРЕБСЬКИЙ О. А. Інноваційне устаткування у сфері готельно-ресторанного бізнесу.....	102
КОТАР І. В. Аналіз діяльності підприємств будівельної сфери в Україні, визначення проблем та значення розвитку будівельного бізнесу в умовах трансформації вітчизняної економіки.....	106
КРАМЧЕНКО Р. А. Управління збутом у торговельних підприємствах в ринкових умовах	112
КРУПСЬКИЙ В. С. Стимулювання та підтримка дрібних фермерів	117

Менеджмент та управління

ЗЕЙНАЛОВ Р. Е. Захист даних як стратегічна функція управління розвитком software –компаній	122

Соціально-трудова проблеми

КУЦ В. В. Державна політика стимулювання зайнятості у промисловому секторі України в умовах пандемії	130
МИХАЙЛОВ А. П., ПОПРОЗМАН О. І, ОПАНАСЕНКО О. М. Особливості менеджменту персоналу в сучасних умовах функціонування підприємств	137
СОЛОВІЙ А. С. Збереження та розвиток трудового потенціалу: європейський досвід	145